

Asia: VN/1393/2020

Työryhmän mietintö lähestymiskiellon tehostamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lähisuhdeväkivallan riskinarviointi

Esitetty lähestymiskiellon tehostaminen parantaisi lähisuhdeväkivallan uhrien turvallisuutta, kun kieltoa voitaisiin valvoa tehokkaammin.

2. Lähestymiskiellon määräämisen edellytykset

Ei huomautettavaa tältä osin.

3. Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen viran puolesta

Voimassa olevan momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon viran puolesta, jos kiellolla suojattavan suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää kiellon välitöntä antamista ja jos asiassa ilmenneistä seikoista on pääteltävissä, että kiellolla suojattava henkilö ei kieltoon määrättävää kohtaan tuntemansa pelon vuoksi tai muusta syystä kykene itse kieltoa hakemaan. Esityksessä ehdotetaan, että momenttia muutettaisiin siten, että lähestymiskiellon viran puolesta määräämisen edellytyksenä ei enää olisi, että kiellolla suojattava henkilö ei kykene itse kieltoa hakemaan. Tämä muutos on hyvä ja perusteltu. Kaikkien lähestymiskieltojen käsittely tuomioistuimessa ei ole tarpeen.

4. Turvallisuutta parantavat toimenpiteet lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä

Nyt käytössä olevat mahdollisuudet esimerkiksi turvakotiin hakeutumiseen tai auttavaan puhelimeen nopean yhteyden saamiseen ovat hyviä käytäntöjä, jotka tulisi turvata maantieteellisesti kaikilla Suomen alueilla.

5. Väkivallan uhrien ja tekijöiden ohjaaminen palveluihin

Kannatamme mahdollisuutta ohjata hakijaa ja lähestymiskieltoon määrättävää henkilöä palvelujen piiriin. Väkivaltainen käytös ei poistu lähestymiskieltoon määräämisellä ja pitkäkestoinen tuki on tarpeen kaikille osapuolille tilanteen rauhoittamiseksi.

6. Oikeudellinen apu

Julkiset oikeusavustajat voivat avustaa lähestymiskielto-oikeudenkäynneissä, mikäli jonkin osapuolen katsotaan avustajaa tarvitsevan ja mikäli asiakkaan tulotilanne on sellainen, että hän on oikeutettu oikeusapuun valtion varoista tai hänet voidaan muusta syystä ottaa oikeusaputoimiston asiakkaaksi. Lähestymiskielto-oikeudenkäyntien käsittelyt järjestetään usein hyvin tiukalla aikataululla tuomioistuimissa, joten oikeusaputoimistojen resurssien tulee olla riittävällä tasolla, jotta kaikille avustajien oikeutetuille pystytään turvaamaan oikeusavustaja.

7. Oikeudenkäyntimaksu

Oikeudenkäyntimaksun poistaminen tulee todennäköisesti lisäämään haettujen lähestymiskieltojen määrää. Tällä hetkellä voimassa olevan lain puitteissa vähävaraiseksi oikeusapulain mukaan katsotut hakijat eivät joudu suorittamaan oikeudenkäyntimaksua vaikka lähestymiskieltoa ei määrättäisikään. Mikäli heillä on oikeus saada oikeusapua valtion varoista, he vapautuvat suorittamasta hakemusmaksua.

Nyt ehdotettu järjestely, jossa oikeudenkäyntimaksusta vapautuu joka tapauksessa, voi madaltaa kynnystä hakea lähestymiskieltoa ja siten lisätä käsiteltävien asioiden määrää.

8. Lasten asema

Lähestymiskiellolla voidaan suojata lasta tai tämän vanhempaa ja molemmissa tapauksissa lähestymiskielto vaikuttaa lapseen. Eryityisesti tulee huolehtia siitä, että lähestymiskieltoon määrätty voi kuitenkin esimerkiksi hakea ja viedä lasta päiväkotiin, mikäli hänellä on siihen oikeus. Lapsen tapaamisen ei tule vesittää lähestymiskieltoa vaan tapaamiset pitää pyrkiä järjestämään muuten.

9. Lähestymiskiellon valvonta

Lähestymiskiellon valvonnan tehostaminen on hyvä ehdotus. Tekninen valvonta parantaa viranomaisten mahdollisuuksia puuttua lähestymiskiellon rikkomiseen jo ennen rikoksen tapahtumista. Tämän hetkisen lain puitteissa lähestymiskiellon valvonta on jäänyt jossain määrin hakijan omalle vastuulle, sillä hakija on yleensä itse joutunut ilmoittamaan lähestymiskiellon rikkomisesta ja rikkomisen uhasta. Tehostettu valvonta lähestymiskiellolle tekisi siitä tosiasiallisesti vaikuttavamman ja voisi vähentää lähestymiskiellon rikkomista.

10. Lähestymiskiellon rikkominen

Usein lähestymiskiellon rikkomisesta ilmoittaa se henkilö, jota lähestymiskielto on asetettu suojaamaan. Oikeusaputoimistoissa olevan kokemuksen mukaan, hakijat usein pelkäävät, että esimerkiksi poliisin apu ei ole riittävää jos lähestymiskieltoon määrättyä ei pystytä valvomaan tai tarkkailemaan vaan lähestymiskiellon valvonta jää hakijan omalle vastuulle. Etenkin haja-asutusalueilla poliisin saapumiseen voi ilmoituksesta mennä pitkäkin aika.

11. Ehdotuksen vaikutukset

Arvioimme, että tuomioistuimissa käsiteltävien lähestymiskieltoasioiden määrä tulee kasvamaan kun maksullisuus poistuu kaikilta. Oikeusaputoimistoissa tulee olemaan myös enemmän resurssitarvetta jos avustaja voidaan määrätä kaikille lähestymiskieltoa hakeville viran puolesta.

Tehostettu tekninen valvonta todennäköisesti vähentää lähestymiskiellon rikkomiseen liittyviä käsiteltäviä asioita.

12. Muuta

Oikeudenkäyntiavustajan määräämisen edellytyksistä voitaisiin säätää myös viittaamalla lakiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa, jossa säädettäisiin oikeudenkäyntiavustajan määräämisen edellytyksistä lähestymiskieltoasioissa.

Tämän lausunnon ovat antaneet Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri, sekä Länsi-Uudenmaan oikeusapu- ja edunvalvontapiiri yhdessä.

Sihvonen Mirva

Etelä-Suomen oikeusapu ja edunvalvonta - Etelä-Suomen ja Länsi- ja Sisäsuomen oikeusapu- ja edunvalvontapiirit yhdessä